

УДК 336.722.117

## ОБМЕЖЕННЯ СИСТЕМИ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ

Серпенінова Юлія Сергіївна

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

[serpeninova@mail.ru](mailto:serpeninova@mail.ru)

G21, G28

У статті досліджуються загальні підходи до впровадження обмежень системи гарантування вкладів, надається їх аналіз і обґрунтування. Також здійснено аналіз обмежень національної системи гарантування вкладів фізичних осіб відповідно до чинного законодавства.

Ключові слова: система гарантування вкладів, захист вкладів, гарантована сума відшкодування

## ОГРАНИЧЕНИЯ СИСТЕМЫ ГАРАНТИРОВАНИЯ ВКЛАДОВ

Серпенинова Ю.С.

В статье рассматриваются общие подходы к использованию ограниченной системы гарантирования вкладов, приводится их анализ и обоснование. Также проведен анализ ограниченной национальной системы гарантирования вкладов физических лиц в соответствии с действующим законодательством.

Ключевые слова: система гарантирования вкладов, защита депозитов, гарантированная сумма возмещения.

## DEPOSIT GUARANTEE SYSTEM LIMITATIONS

Serpeninova Y.S.

In this article we discuss general approaches to the implementation of the Deposit guarantee system restrictions, it is given their analysis and justification. Also it is given the analysis of the national deposit guarantee system limitations under the

law.

Keywords: deposit guarantee system, deposits security, the compensation amount

**Постановка проблеми.** Події, що сталися під час фінансової кризи 2008-2009 років свідчать про надзвичайну важливість впровадження ефективних механізмів захисту депозитів населення, які складають вагому частину банківських ресурсів. Система гарантування вкладів не спроможна самотійно подолати наслідки системної кризи, або банкрутство системних банків. В такій ситуації стабілізація може бути забезпечена лише при ефективній співпраці всіх учасників фінансової безпеки країни, а також залучення державних коштів. Але адекватна, дієва, ефективна система гарантування вкладів є одним з вирішальних чинників підтримки стабільності банківської системи. При цьому ефективність функціонування системи гарантування вкладів передбачає наявність певних обмежень, що повинні бути формалізовані законодавчо.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Дослідження ключових аспектів захисту вкладів населення знайшли своє відображення у працях багатьох науковців: Волосович С.В., Смовженко Т., Серветник І., Козьменко С.М., Школьник І.О., Савченко Т.Г та ін. Але у зв'язку з проведенням реформи вітчизняної системи гарантування вкладів та прийняттям змін до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» потребують подальшого розвитку окремі питання щодо функціонування системи гарантування вкладів, в тому числі у напрямку аналізу існуючих обмежень у сфері захисту вкладів.

**Постановка завдання.** Метою статті є систематизація існуючих підходів до впровадження обмежень системи гарантування вкладів, а також аналіз обмежень вітчизняної системи гарантування вкладів.

**Виклад основного матеріалу.** Обов'язковою умовою дієвого та ефективного функціонування системи гарантування вкладів є наявність певних обмежень. До таких обмежень належать: встановлення граничної суми

відшкодування; визначення кола вкладників, які можуть отримати відшкодування; визначення окремих категорій вкладів, що потрапляють під захист та ін.

Більшість країн законодавчо впроваджує лише захист дрібних вкладів населення. Пріоритетне відшкодування малих вкладів пов'язане з низкою чинників, що наведені на рис. 1.

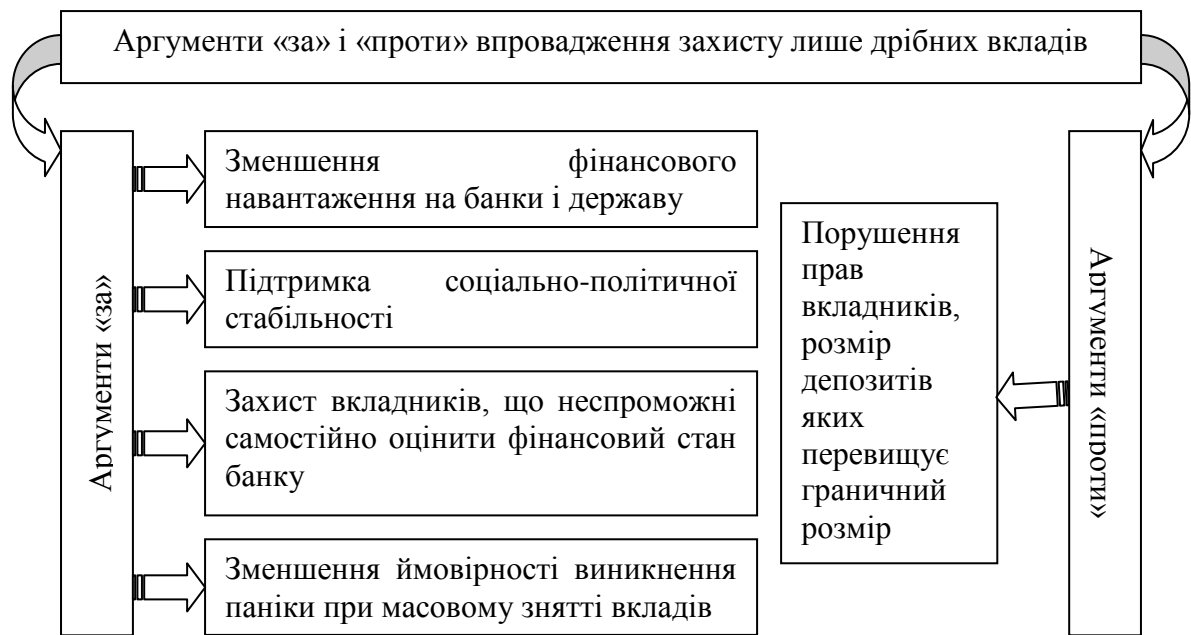


Рисунок 1 – Аргументи «за» і «проти» впровадження захисту лише дрібних вкладів

Функціонування системи гарантування вкладів передбачає наявність значних фінансових ресурсів для забезпечення її потреб. Основними джерелами фінансування системи гарантування вкладів є внески банків – учасників (адже вони безпосередньо отримують вигоди від збільшення обсягів вкладів) та кошти держави (адже держава повинна захищати законні права і інтереси громадян). Таким чином, впровадження захисту лише дрібних вкладників зменшить фінансове навантаження на банки та в ряді випадків на державний бюджет.

Підтримка соціально-політичної стабільності має велике значення для забезпечення високої питомої ваги заощаджень населення в банках, адже переважна кількість депозитів припадає на дрібних вкладників.

Дрібні вкладники, значна частка яких належить до соціально незахищених верств населення, неспроможні самостійно правильно оцінити стан справ на ринку банківських вкладів і фінансову стійкість банків, а отже, прийняти економічно виважені рішення [1].

Саме численність дрібних вкладників створює особливо критичні обставини банківських криз і спричинює паніку при масовому вилученні вкладів. Дефект ринку значно впливає на поведінку дрібних вкладників, тому що вони, не володіючи повною інформацією, не можуть діяти раціонально [2, с. 119].

Поряд із значною кількістю аргументів за впровадження лімітованого розміру гарантування вкладів єдиним аргументом проти виступає порушення інтересів вкладників, депозити яких перевищують встановлені граничні розміри.

Також існують обмеження категорій депозитів, які не потрапляють під захист. Кожна країна індивідуально законодавчо встановлює перелік таких категорій депозитів, але в основному під захист не потрапляють наступні вклади [3]:

- вклади інших банків та фінансових організацій;
- вклади органів центральної, регіональної та місцевої влади;
- корпоративні вклади;
- вклади власників, менеджерів, акціонерів, аудиторів банку-банкруту (та їх близьких родичів);
- вклади компаній, що належать до тих самих груп компаній, що і банк-банкрут;
- будь-які вклади у вигляді боргових цінних паперів, що випущені банком-банкрутом, або складають частину «власних коштів банку»;
- та частина вкладів, яка захищена заставою або може бути списана шляхом взаємних розрахунків вимог з банком.

Разом з тим можуть бути передбачені й інші обмеження системи гарантування вкладів: особливі умови відшкодування депозитів в іноземній валюті; встановлення франшизи (мінімальної суми вкладу, що не

відшкодовується); не відшкодування певних видів вкладів (наприклад, на пред'явника) та ін.

Вітчизняна система гарантування вкладів також має певні обмеження, що встановлені законодавчо [4] (рис. 2 ).

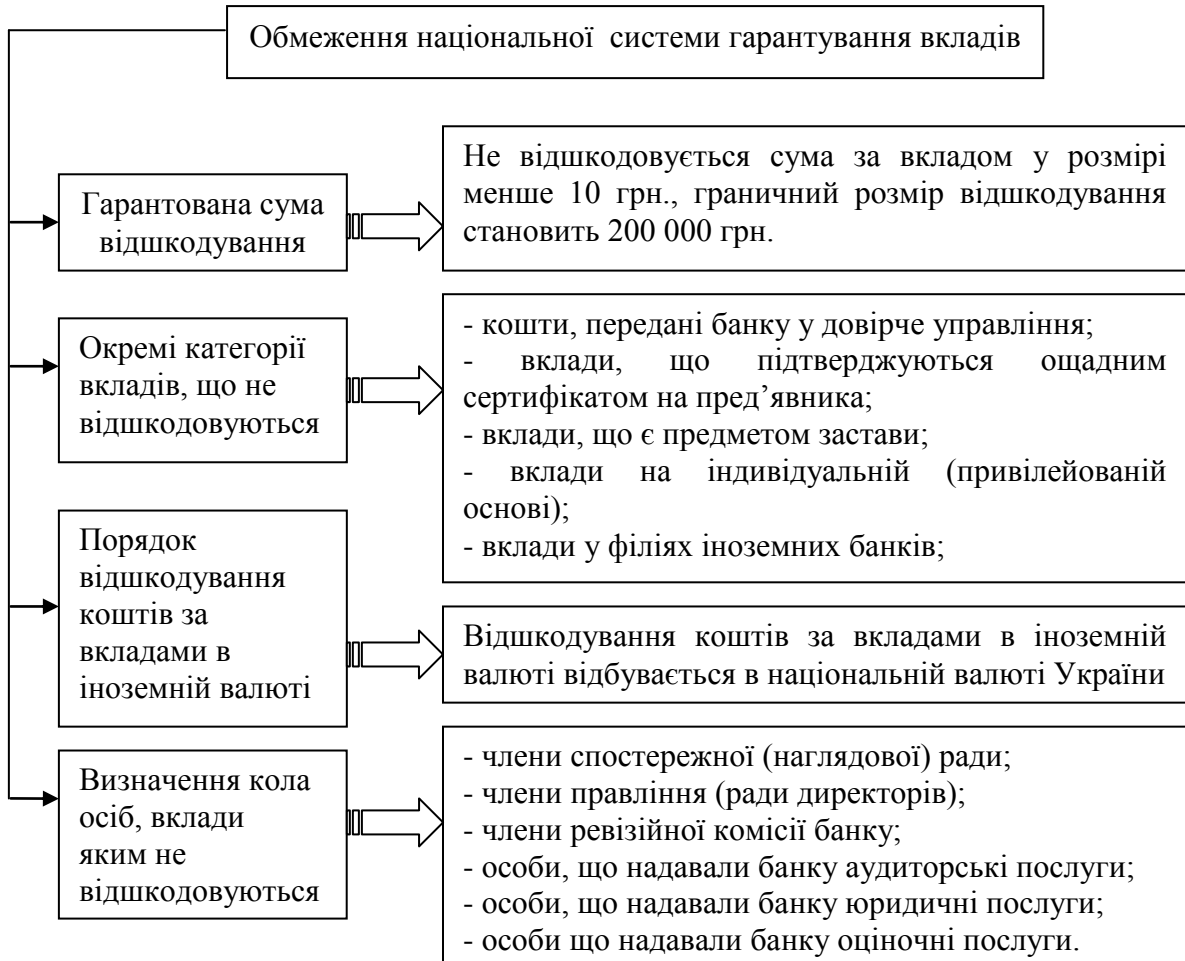


Рисунок 2 – Обмеження національної системи гарантування вкладів

Так, граничний розмір відшкодування за вкладами (включаючи суму нарахованих відсотків) на сьогодні становить 200 тис. грн. (рис.2), що охоплює понад 99% вкладників.

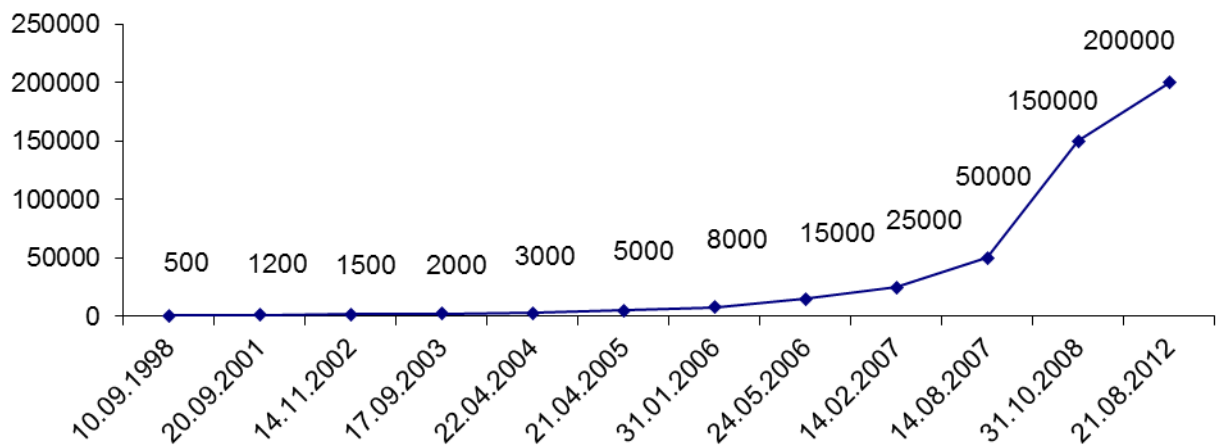


Рисунок 3 – Динаміка зростання граничного розміру гарантованої суми відшкодування за вкладами

Відшкодування вкладів в іноземній валюті здійснюється в національній валюті з урахуванням встановленого граничного розміру відшкодування. Також чинним законодавством встановлено перелік вкладів та коло осіб які не потрапляють під гарантування відшкодування.

Варто зауважити, що стосовно обмеження кола осіб, вклади яким не відшкодовуються, то тут законодавчо визначені певні особливості. Так, членам керівних органів управління банку відшкодування вкладів не здійснюється, якщо з дати їх звільнення з посади до дати прийняття Національним банком рішення про віднесення даного банку до категорії неплатоспроможних не пройшло одного року (п. 4 ч. 4 ст. 26 Закону). Аналогічний строк встановлено для осіб, що надавали банку послуги (аудиторські, юридичні, оціночні). Для таких осіб Законом визначено ще одну особливість: якщо ці послуги мали безпосередній вплив на виникнення ознак неплатоспроможності банку (п. 5 ч. 4 ст. 26 Закону).

**Висновки.** Проведений аналіз існуючих підходів до обмежень у галузі захисту вкладів населення та обмежень вітчизняної системи гарантування вкладів свідчить, що українська система гарантування вкладів в цілому відповідає існуючим тенденціям. Так, в Україні встановлена гранична сума відшкодування за вкладами, визначено перелік вкладів та вкладників, яким не

здійснюється відшкодування, а також визначено порядок відшкодування вкладів в іноземній валюті.

#### Список використаних джерел

1. Алексеєнко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики : Монографія / М. Д. Алексеєнко. — К. : КНЕУ, 2002. — 276 с.
2. Операції комерційних банків : навчальний посібник. – Єпіфанов А.О., Маслак Н.Г., Сало І.В. – Суми : Університетська книга, 2007. – 523 с.
3. Макдональд Р. Страхование депозитов [Электронный ресурс] / Р. Макдональд. – Режим доступа : [http://www.bankofengland.co.uk/education/Documents/ccbs/handbooks/pdf/ccbshb09\\_ru.pdf](http://www.bankofengland.co.uk/education/Documents/ccbs/handbooks/pdf/ccbshb09_ru.pdf). - Название с экрана.
4. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс] : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI. – Режим доступу : <http://www.fg.org.ua/legislation/>. – Назва з екрану.
5. Основополагающие принципы для эффективных систем гарантирования депозитов [Электронный ресурс] : Базельский комитет по банковскому надзору. Международная ассоциация страховщиков депозитов. Июнь 2009 г. – Режим доступа : [http://www.iadi.org/docs/Russian\\_IADI\\_BCBS\\_Core\\_Principles.pdf](http://www.iadi.org/docs/Russian_IADI_BCBS_Core_Principles.pdf). - Название с экрана.

#### References

1. Alekseenko, M. D. The Bank's capital: theory and practice. Kyiv, KNEU. 2002. 276 p.
2. Epifanov A.A., Maslak N.G., Salo I.V. Commercial banks operations. Sumy, Universytetska kniga. 2007. 523 p.
3. Macdonald R, Deposit Insurance. available at: [http://www.bankofengland.co.uk/education/Documents/ccbs/handbooks/pdf/ccbshb09\\_ru.pdf](http://www.bankofengland.co.uk/education/Documents/ccbs/handbooks/pdf/ccbshb09_ru.pdf).
4. Law of Ukraine "On Households Deposit Guarantee System" 23.02.2012. № 4452-VI. available at: <http://www.fg.org.ua/legislation/>

5. Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems. Basel Committee on Banking Supervision International Association of Deposit Insurers. June 2009. Available at <http://www.bis.org/publ/bcbs156.pdf>

### **Abstract**

The individuals' deposits is an important source of Bank resources and one of the key components of an effective financial system. Modern global financial system based on market principles of competition, provides the receipt of income by the same participants due to the receipt of losses by other. This causes the need of state protection against financial risks, first of all consists in introduction of effective deposits insurance mechanisms.

Deposit insurance system has an important place in the General system of state financial security. It is not intended to overcome the consequences of the large system banks bankruptcy, or the consequences of the financial crisis. In such situations, the stabilization should be achieved by the close cooperation of all participants of the financial safety of the country. But effective, efficient and adequate system of the deposits insurance is one of the main preconditions prevent panic among depositors during crisis situations, and is one of the mechanisms of overcoming the consequences of the financial crisis.

The events that occurred during the global financial crisis of 2008-2009 indicate the critical importance of early development of effective deposit insurance mechanisms.

The effectiveness of the Deposit guarantee system requires certain restrictions which must be formalized by law. These restrictions include: the establishment of maximum amounts of compensation; determining the number of depositors who may receive compensation; defining certain categories of deposits falling under the protection etc.

The national Deposit insurance system also has certain limitations established by law. The limit of compensation for deposits (including accrued interest) is currently 200 thousand UAH. Reimbursement of deposits in foreign currency in



national currency in accordance with the specified size limit of indemnity. Also current legislation establishes a list of deposits and the number of persons that do not fall under insurance.

The analysis of existing approaches to limitations in the field of protection of deposits and limitations of the national Deposit guarantee system shows that the Ukrainian deposit guarantee system generally corresponds to the current trends. So, Ukraine has established the maximum amount of compensation for deposits, defined a list of deposits and depositors, which are not protected and order of deposits compensation in foreign currency.